

Uljas Ilmari(PLM)

04.03.2022
JULKINEN

Asia

Komission puolustuspaketti: komission panos Euroopan puolustukseen sekä turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisten teknologioiden etenemissuunnitelma

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio julkaisi 15.2.2022 niin kutsutun puolustuspaketin, komission toimet Euroopan puolustuksen vahvistamiseksi, joka muodostuu kahdesta erillisestä tiedonannosta: 1) komission panos Euroopan puolustukseen ja 2) turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisiä teknologioita koskeva etenemissuunnitelma.

Näillä aloitteilla komissio pyrkii edistämään Euroopan puolustusmarkkinoiden yhdentymistä ja kilpailukykyä erityisesti tehostamalla EU:n sisäistä yhteistyötä. Komission tavoitteena on laajentaa ja syventää yhteistyön mittakaavaa, tarkastella kustannuksia ja parantaa EU:n operatiivista tehokkuutta. Komission aloitteet ovat samalla sen panos EU:n turvallisuutta ja puolustusta koskevaan EU:n strategiseen kompassiin. Paketin keskeisenä lähtökohtana on siviili- ja puolustustutkimuksen synergioiden parantaminen, mikä komission mukaan on tarpeellista innovaatioiden edistämiseksi.

Tiedonantojen käsittely alkoi 16.2.2022 pysyvien edustajien komiteassa (Coreper II). Paketin tarkemmat sisällöt ovat osittain vielä täsmentymättä, ja se on lähinnä otsikkolistaus suunnitelluista toimista, joita komissio tarkentaa ja esittää tulevien vuosien aikana. Puolustuspakettia on tarkoitus käsitellä Ranskan järjestämässä epävirallisessa huippukokouksessa 10.–11.3.2022, jossa puolustuksen osalta keskusteluun nostetaan puolustusteollisuuden ja EU:n puolustusaloitteiden tehokkaampi toimeenpano suorituskykyjen kehittämiseksi, hybridiuhkat ja kyberpuolustus sekä investoinnit, standartit ja Euroopan kilpailukyky.

Suomen kantaYleistä

Suomi katsoo, että komission esitykset vahvistavat EU:n puolustusta ja turvallisuutta. Yhteisen eurooppalaisen strategisen kulttuurin kehittäminen on tärkeää turvallisuus- ja puolustuspoliittisen yhteistyön vahvistamiseksi. On tärkeää, että komission toimet tukevat strategisessa kompassissa asetettavia tavoitteita, ja että puolustuspaketin toimeenpanoa yhteensovitetään jäsenmaiden omistaman strategisen kompassin prosessin edetessä.

Valtioneuvoston puolustusselonteon (VN 78/2021 vp) mukaisesti Suomi katsoo, että EU:n puolustuksen ja suorituskykyjen kehittämisessä on huomioitava toimintaympäristön muutokset sekä erityisesti teknologisen kehityksen vaikutukset ja mahdollisuudet. Tämä edellyttää, että turvallisuuden,

puolustuksen ja muiden EU-politiikkasektorien välisiä yhteyksiä vahvistetaan johdonmukaisesti. Keskeisiä kokonaisuuksia ovat muun muassa sotilaallinen liikkuvuus, hybridi- ja kyberuhkat, uudet ja murrokselliset teknologiat, tekoäly ja digitalisaatio, avaruus sekä ilmastonmuutoksen ja turvallisuuden yhteys.

Suomi katsoo, että EU-yhteistyö on tärkeää solidaarisuuden, sotilaallisen huoltovarmuuden ja yhteiskunnan kokonaisvaltaisen kriisinsietokyvyn kehittämiseksi sekä puolustusteollisen ja -teknologisen pohjan vahvistamiseksi. Puolustusteollisen ja -teknologisen pohjan vahvistaminen edellyttää investointeja sekä sektorin merkityksen tunnistamista myös osana muita EU:n horisontaalisia politiikka-alueita ja niillä tehtäviä toimia.

Suomi suhtautuu myönteisesti komission pyrkimykseen edistää Euroopan puolustusmarkkinoiden yhdentymistä ja kilpailukykyä. Suomi tukee komission pyrkimystä taata Euroopan puolustusteollisuuden riittävät rahoitusmahdollisuudet myös tulevaisuudessa. Tämä tulee huomioida horisontaalisesti eri politiikkasektoreilla, mukaan lukien rahoituksen kestävyys.

Suomen näkemys on, että EU:n eri puolustusaloitteiden koherenssia ja tehokkuutta tulee lisätä. Pelkkä puolustusjärjestelmien harmonisointi ei ole itseisarvo, vaan harmonisointitoimilla pitää olla määritetty päämäärä, joka edesauttaa jäsenmaiden puolustuksen kehittämistä ja EU:n turvallisuus- ja puolustuspoliittisten tavoitteiden täyttymistä huomioiden erilaiset uhkakuvat ja toimintaympäristöt.

Suomi ottaa kantaa tarkemmin puolustuspaketin eri aloitteisiin, kun komissio julkaisee tarkemmat ehdotukset ja niiden käsittely alkaa. Jo annettuihin esityksiin on otettu kantaa niiden käsittelyn yhteydessä.

Suomi katsoo, että monivuotista rahoituskehystä vuosille 2021–2027 tulee noudattaa ja mahdollinen lisärahoitus tulee ensisijaisesti järjestää uudelleen kohdentamalla varoja EU-budjetin sisällä.

Suorituskykyjen kehittäminen

EU:n ja jäsenvaltioiden suorituskykyjä tulee kehittää kokonaisvaltaisesti sekä Euroopan suojelun että kriisinhallinnan tarpeisiin. Tutkimuksen ja kehittämisen lähtökohtina tulee pitää nykyisiä työkaluja (CDP, HLGP, OSRA, CARD). Keskeistä on teknologisen osaamisen kasvattaminen niin kansallisesti kuin Euroopan tasolla.

Suomelle erityisen tärkeää on laajojen ja suurien resurssien vaativien kokonaisuuksien, kuten avaruussuorituskykyjen, kehittäminen EU-yhteistyössä. Avaruuteen liittyvien suorituskykyjen osalta tämä tarkoittaa esimerkiksi EU:n satelliittikyvykkyyttä ja sitä tukevien järjestelmien ja suojaavan valvonnan kehittämistä.

Uusiin ja murroksellisiin teknologioihin liittyvä tutkimus- ja kehitystyö EU:ssa on tärkeää myös suorituskykyjen kehittämisen kannalta. Suomi tukee EDA:n roolin kehittämistä innovaatiotoiminnan tukijana, sillä virastolla on tarvittava asiantuntemus ja kyky yhdistää innovatiivisten teknologioiden kehittäminen jäsenmaiden tulevaisuuden suorituskykytarpeisiin. EDA:n roolina on myös varmistaa puolustuksen alan innovaatiotyön johdonmukaisuus eurooppalaisten toimijoiden kesken.

Suomelle on tärkeää, että suorituskyky-yhteistyötä ja investointeja tehdään murroksellisiin teknologioihin, kuten tekoälyyn, kvanttitietokoneisiin, automaatioon, hypersonisiin aseisiin, bioteknologiaan ja uusiin materiaaleihin, liittyen.

Euroopan puolustusrahaston (EDF) prioriteetit tulee jatkossakin muodostaa olemassa olevien prosessien, erityisesti EU:n suorituskykyjen kehittämisen suunnitelman (CDP) kautta. EDF-

rahoituksella on hyvä tukea myös muiden puolustusaloitteiden, kuten PRY:n edistämistä, mutta tällöin jälkimmäisten lisäarvo EU turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tavoitteille tulee arvioida.

Suomi korostaa, että EU:n tulee vahvistaa siviili- ja puolustustutkimuksen ja innovaatioiden synergioita strategisten riippuvuuksien karsimiseksi, osaamisen jakamiseksi, kaksoiskäyttötutustuotteiden käytettävyyden parantamiseksi ja rahoitusvaihtoehtojen laajentamiseksi.

Avaruus

On tärkeää, että EU on keskeinen toimija yhteiskäyttöisissä ympäristöissä, kuten avaruudessa. Suomi tukee EU:n turvallisuuden ja puolustuksen avaruusstrategian laatimista ja katsoo, että turvallisuuden ja puolustuksen avaruustilannekuvaa tulee kehittää huomioiden sen merkityksen kasvu. Puolustusalan toimijoiden osallistumista EU:n avaruusohjelman pilareihin ja niihin liittyviin tutkimusohjelmiin tulee edistää. Puolustuksen ja turvallisuuden tarpeet tulee huomioida uusissa avaruutta koskevista EU-aloitteissa esimerkiksi tiedonsiirtojärjestelmien, paikantamisteknologian, tiedustelukyvykkyyden ja avaruustilannekuvan kehittämiseksi.

Suomen näkökulmasta on tärkeää suojata oman ja siten EU:n alueen käyttämistä vihamieliseen avaruustoimintaan (satelliittien lähettäminen, niiden seuranta, satelliittidatan vastaanottaminen ja hyödyntäminen, kaukokartoitusdata yms., satelliittimaa-asemien perustaminen) erityisesti sellaisten maiden osalta, joilla on vain sotilassatelliittiohjelma. Ongelma korostuu EU:n pohjoisissa jäsenmaissa Suomessa ja Ruotsissa. Suomi katsoo, että kansallisten toimien lisäksi on tärkeää määritellä EU-tasolla tavoitteet ja toimet, joiden kautta pyritään estämään EU-alueen hyödyntäminen siten, että jäsenmaiden tai EU:n kansainvälinen asema ei suoraan tai välillisesti vaarannu tällaisella toiminnalla. On tärkeää, että EU osallistuu avaruuden asevalvontaa ja vastuullisia toimia avaruudessa tukeviin toimiin.

Resilienssi, ml. hybridiuhkat ja kyberpuolustus

Hybridi- ja kyberuhat sekä uudet ja murrokselliset teknologiat tulee huomioida läpileikkaavasti turvallisuuteen vaikuttavina tekijöinä. Suomen tavoitteena on saada strategiseen kompassiin kirjaus tarvittavasta hybridityökalupakista, joka olisi luonteeltaan horisontaalinen ja yhdistäisi jo olemassa olevia ja uusia ulkoisen toiminnan välineitä. Tätä keinovalikoimaa voitaisiin hyödyntää erityyppisiin hybridiuhkiin vastaamisessa sektorista riippumatta. Komission toimet tukevat tätä tavoitetta ja Suomi pitää komission kokonaisvaltaisia toimia tärkeinä.

EU:n on vahvistettava toimia eurooppalaisen kyberturvallisuuden ja kyberpuolustuksen saralla. Yhteiset strategiset toimet ja EU:n puolustusaloitteiden täysimääräinen hyödyntäminen ovat keskeisiä, sillä EU:n kyberpuolustuspolitiikka edellyttää suorituskykyjen kehittämistä, riittävän rahoituksen varmistamista ja olemassa olevien ohjelmien ja toimien tarjoamien mahdollisuuksien kartoittamista. Suomi pitää tärkeänä, että EU:ssa laaditaan kyberpuolustuspolitiikkaa ohjaava asiakirja. Suomi suhtautuu myönteisesti EU:ssa tehtävän yhteisen kyberpuolustuksen koulutuksen kehittämiseen ja tukee yhteisten EU:n kyberharjoitusten lisäämistä.

Kyberuhkien osalta Suomi painottaa yhtenäisen lähestymistavan, tiedonvaihdon ja yhteisen tilannekuvan sekä kriisivasteen tärkeyttä Euroopalle kyberturvallisuushaasteisiin vastaamiseksi. Korostamme tehokasta ennaltaehkäisyä sekä nopeaa torjunta- ja vastauskykyä vihamieliseen kybetoimintaan. On tärkeää, että kyberympäristö on vahvasti osa puolustuksen suorituskykyjen kehittämistä, ja kyberpuolustus huomioidaan osana EU:n toimia. On Suomen edun mukaista, että kyberturvallisuutta ja kyberpuolustusta vahvistetaan myös EU:n yhteisillä toimilla ja haetaan ja hyödynnetään näiden välisiä synergioita.

Eurooppalaiset yhteishankkeet ja -hankinnat

Suomi katsoo, että uudet kannustimet ovat keino vahvistaa jäsenmaiden sitoutumista yhteistyöhön. EDF:n uskottavuuden kannalta on hyvä, että hanke etenee tutkimuksesta kehittämiseen ja sieltä edelleen konkreettiseen hankintaan. Sitoumuksia ei tule tiukentaa, esim. eurooppalaisen hankintakanavan käyttöön liittyen, vaan yhteistyön tulee perustua vapaaehtoisuuteen.

Euroopan puolustusrahastoa koskevan mahdollisen yhteishankintoja koskevan lisäbonuksen osalta Suomen kanta on varauksellinen. Suomi kiinnittää huomiota, että komission ehdotuksen mukaan lisäbonuksen saanti kehittämishankkeissa edellyttäisi sitoutumista lopputuotteen yhteiseen hankintaa tai yhteisomistukseen. Tämä edellyttäisi useita vuosia ennen varsinaista hankintapäätöstä tapahtuvaa sitoutumista, joka on haastavaa johtuen Suomen erityisolosuhteista ja kansallisen puolustuksen erityispiirteistä.

Suomi pitää tärkeänä, että myös jatkossa EU:n puolustusalan aloitteet tukevat pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä ja niiden osallistumista eurooppalaisiin kehittämishankkeisiin, hankintoihin ja tuotantoketjuihin, mukaan lukien mahdolliset laaja-alaiset ja kompleksiset suorituskykyjen kehittämishankkeet. Euroopan puolustusrahaston pk-yrityksiä koskeva bonus on yksi Suomelle tärkeä elementti tässä kokonaisuudessa.

Tiedonannon mukaan komissio tulee selvittämään mahdollista EU-yhteistyössä kehitettyjen suorituskykyjen hankintoja sekä yhteisomistajuutta koskevaa ALV-vapautusta ja tulee alkuvuodesta 2023 antamaan sitä koskevan ehdotuksen. Suomen kanta voidaan muodostaa, kun ehdotus on annettu ja sen sisältö on tiedossa.

Suomi tukee Euroopan unionin puolustustarvikkeiden sisäisiä siirtoja koskevan direktiivin (2009/43/EY) mekanismien laajempaa hyödyntämistä EU:n rahoittamissa suorituskykyhankkeissa.

Suomi pitää kiinni olemassa olevista toimivaltajaosta vientivalvontaa koskevissa asioissa ja pitää tärkeänä, että yhteisesti kehitettyjen suorituskykyjen vientivalvontaan löytyy toimiva ratkaisu Euroopan unionin neuvoston tavanomaisten aseiden vientivalvontaa käsittelevässä työryhmässä.

Sotilaallinen liikkuvuus

Sotilaallisen liikkuvuuden edistäminen vahvistaa Suomen puolustuskykyä ja tukee osallistumistamme kansainväliseen puolustusyhteistyöhön. Suomi tukee sotilaallisen liikkuvuuden edistämistä Euroopan unionissa ja EU–Nato-yhteistyössä, ml. toimintasuunnitelman päivittämistä.

Ilmastonmuutos ja turvallisuus

Suomi tukee komission esittämiä uusia toimia. Suomi pitää tärkeänä, että energia- ja ilmastoliitännäisten direktiivien vaikutukset puolustukseen ja huoltovarmuuteen arvioidaan sekä varmistetaan kansallisen turvallisuuden tarpeet jäsenmaiden erityispiirteet huomioiden.

Turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisiä teknologioita koskeva etenemissuunnitelma

Suomi suhtautuu myönteisesti komission lähestymistapaan, jossa turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisiä teknologioita koskeva etenemissuunnitelma on toteutettu erillisenä kokonaisuutena. Suomi pitää komission esitystä EU:n kriittisten teknologioiden seurantakeskuksesta alustavasti myönteisenä politiikkasektorit ylittävän koordinoinnin mahdollistamiseksi. Suomi pitää tärkeänä elimen mandaatin ja järjestäytymisen selkeää määrittelyä.

Pääasiallinen sisältö

Komission puolustuspaketti sisältää kaksi tiedonantoa: 1) komission panos Euroopan puolustukseen ja 2) turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisiä teknologioita koskeva etenemissuunnitelma. Komission odotetaan tarkentavan aloitteitaan vuosien 2022–2023 aikana. Paketti on osittain strategista viestintää jo olemassa olevista aloitteista sekä osin uusia mutta vielä tarkemmin jäsentymättömiä esityksiä. Komission yleisenä tavoitteena on sekä puolustusaloitteiden tehokkaampi toimeenpano että turvallisuuden ja puolustuksen tarpeiden ja näkökulmien linkittäminen vahvemmin osaksi muita politiikkasektoreita, lainsäädäntöä ja rahoitusohjelmia. Puolustuspaketti on samalla komission panos EU:n strategiseen kompassiin.

Turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisiä teknologioita koskevan etenemissuunnitelman tavoitteena on varmistaa, että EU:lla on yhtenäisempi tilannekuva ja näkemys teknologioiden ja innovaatioiden osalta.

Komission panos Euroopan puolustukseen

Tiedonanto komission panoksesta Euroopan puolustukseen syventyy puolustustutkimukseen ja suorituskykyjen kehittämiseen, siviili- ja puolustustutkimuksen ja innovaatioiden synergioiden fasilitointiin, jäsenmaiden puolustuksen yhteishankintojen kehittämiseen, vientivalvonnan periaatteiden yhtenäistämiseen jäsenmaiden toimesta, turvallisuuden ja puolustuksen vahvistamiseen EU:n avaruuspolitiikassa sekä toimiin, jotka vahvistavat EU:n resilienssiä, mukaan lukien kyberuhkien ja hybridiuhkien torjunta, sotilaallisen liikkuvuuden kehittäminen ja ilmastonmuutoksen vaikutusten huomioiminen.

Komissio esittää yleisellä tasolla, että EU:ssa tulee panostaa yhä enemmän puolustusteollisuuteen, suorituskykyjen kehittämiseen ja innovaatioihin Euroopan puolustusrahaston (EDF) ja pysyvän rakenteellisen yhteistyön (PRY) toimeenpanon tehostamisen kautta. Vuoden 2022 loppuun mennessä komissio on investoinut 1,9 miljardia euroa puolustustutkimukseen ja suorituskykyjen kehittämiseen projekteissa, jotka vastaavat jäsenmaiden tarpeisiin. Komissio korostaa tiedonannossaan laajoja ja puolustusinnovaatioita koskevia hankkeita, jotka vastaavat jäsenmaiden kriittisiin suorituskykytarpeisiin. Tiedonannossa kiinnitetään huomioita myös puolustusteollisuuden rahoitukseen ja korostetaan, että puolustusteollisen ja –teknologisen pohjan vahvistaminen edellyttää investointeja, sekä sektorin merkityksen tunnistamista myös osana muita EU horisontaalisia politiikka-alueita, kuten kestävään rahoitukseen liittyvät toimet.

Komissio korostaa, että EU:n tulee vahvistaa siviili- ja puolustustutkimuksen ja innovaatioiden synergioita strategisten riippuvuuksien karsimiseksi. Tiedonannossaan komissio esittää toimiksi turvallisuuden ja puolustuksen kriittisten teknologioiden tunnistamista (erillinen etenemissuunnitelma), EU-tason strategisen ja koordinoitun näkökulman vahvistamista kriittisten teknologioiden tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmien kautta sekä strategisten riippuvuuksien vähentämistä kokonaisvaltaisesti eri EU-instrumenteilla. Edellä olevan lisäksi komissio valmistelee lähestymistapaa, joka kannustaisi tutkimuksen ja innovaatioiden parempaan käyttöön sekä siviili- että puolustustoimissa EU-tasolla. Innovaatioihin liittyvää kehitystyötä tehdään tiiviisti yhteistyössä Euroopan puolustusvirastoon perustettavan innovaatiokeskittymän (Innovation Hub) kanssa.

Komissio esittää, että EU:ssa tulee ryhtyä toimiin, joilla vahvistetaan yhteishankintoja puolustuksen alalla. Komissio katsoo, että toimia tarvitaan, jotta jäsenmaat voivat saavuttaa yhteishankinnoille asetetun tavoitteen eli puolustusmateriaalihankinnoille osoitetusta budjetista 35 % käytetään yhteishankintoihin. Tässä työkaluina ovat erityisesti EDF sekä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi (2009/81/EC). Eurooppalaisten yhteisten kehittämishankkeiden ja niihin pohjautuvien yhteishankintojen osalta komissio selvittää mahdollista EU-yhteistyössä (EDA, EDF ja PRY) kehitettyjen, yhdessä hankittujen ja omistettujen suorituskykyjen ALV-vapautusta. Komissio

tulee alkuvuodesta 2023 antamaan tätä koskevan ehdotuksen. Komissio myös harkitsee Euroopan puolustusrahaston bonusjärjestelmän muutosta, jossa lisäbonuksella tuettaisiin sellaisia rahaston alaisia kehittämishankkeita, joissa jäsenvaltiot ovat sitoutuneet yhdessä hankkimaan tai omistamaan kehitettävän suorituskyvyn.

Lisäksi komissio aikoo tarkastella ja kehittää rahoitusratkaisuja jäsenmaiden yhteishankinnoille strategisten suorituskykyjen osalta ja tulee ehdottamaan, vuoden 2023 toiseen neljännekseen mennessä uusia rahoitusratkaisuja, kuten rahoitustyökaluja (financial toolbox), joita työstetään yhdessä jäsenmaiden asiantuntijoiden kanssa. Puolustuspaketti sekä tiekartta esittelevät laajasti eri rahoitusmahdollisuuksia puolustusteollisuudelle, tutkimukselle sekä kaksoiskäyttötuoiteisiin liittyville aloitteille, kuitenkin tunnistaen puolustusteollisuuden edelleen hankalan aseman eri EU-rahoitusinstrumenteissa.

Yhteishankkeita tukevana toimenä esitetään myös sisäisiä siirtoja koskevan direktiivin (2009/43/EC) antamien mahdollisuuksien parempaa hyödyntämistä sekä vientivalvontakäytäntöiden yhdenmukaistamista yhteisissä kehittämishankkeissa. Vientivalvontapäätösten valmistelussa jäsenvaltiot noudattavat EU:n yhteisen kannan (2008/944/YUTP) kriteerejä, jotka Suomi on sisällyttänyt osaksi kansallista lainsäädäntöä. Komission tavoitteena on, että yksittäisen jäsenmaan päätös ei estäisi yhdessä kehitettyjen eurooppalaisten tuotteiden pääsyä kansainvälisille markkinoille todeten samalla, että jäsenmaiden tulee säilyttää itsenäinen päätösvalta vientivalvonnan osalta.

Samaan aikaan (15.2.2022) puolustuspaketin kanssa hyväksyttiin myös komission niin kutsuttu avaruuspaketti, joka sisältää avaruusliikenteen hallintaa koskevan strategiaehdotuksen (*EU strategy for space traffic management*) ja lainsäädäntöaloitteen turvallisen satelliittilaajakaistan rakentamisesta (*Proposal for a Regulation establishing the Union Secure Connectivity Programme for the period 2023-2027*). Avaruuspaketin esitykset käsitellään erikseen, mutta niillä on myös linkkejä turvallisuuteen ja puolustukseen. Komissio katsoo, että edellä mainituilla aloitteilla vahvistetaan EU:n resilienssiä kriittisessä avaruustoimintaympäristössä. Puolustuspaketissa esitetään, että vuodesta 2022 alkaen komissio tulee edistämään avaruuden osalta niin kutsuttua ”dual use by design” –periaatetta, jolla tarkoitetaan sitä, että turvallisuuden ja puolustuksen näkökulmat huomioidaan EU:n avaruutta koskevissa aloitteissa. Puolustuspaketissa esitetään toimia, joilla EU:n avaruusaloitteet ja -ohjelmat (avaruustilannetietoisuus, (Space Situational Awareness, SSA) ja siihen liittyvä avaruusesineiden tarkkailu ja seuranta (Space Surveillance and Tracking, SST), satelliittitiedonsiirtojärjestelmä (GOVSATCOM) Kopernikus kaukokartoitusjärjestelmä sekä satelliittinavigointijärjestelmä Galileo ja sen viranomaisignaali (Public Regulated Service, PRS) olisivat vahvasti linkitetty osaksi turvallisuutta ja puolustusta. Konkreettisina toimina esitetään, että komissio tukee projekteja, jotka kehittävät avaruustilannekuvaa ja ennakointikykyä myös puolustukselle, Galileo PRS:n parempaa hyödyntämistä ja Kopernikus kaukokartoitusjärjestelmän turvallisuus- ja puolustuskäytöiden kehittämistä. Lisäksi komissio korostaa, että EU:n puolustusaloitteet, kuten EDF, tulee valjastaa tehokkaammin avaruusinfrastruktuurin ja avaruussuorituskykyjen kehittämiseen. Kolmanneksi komissio katsoo, että EU:ssa tarvitaan lisätoimia strategisten teknologiariippuvuuksien karsimiseen myös avaruustoimintaympäristössä. Tähän kokonaisuuteen liittyy vahvasti toimitusketjujen resilienssi. Tiedonannossa todetaan, että komissio, yhteistyössä korkean edustajan kanssa, selvittää solidaarisuuden, keskinäisen avunannon ja kriisihallintamekanismien toimeenpanoa avaruussuorituskykyjen avulla sekä tilanteessa, jossa uhka tulee avaruustoimintaympäristöstä. Komissio ja korkea edustaja tulevat esittelemään EU:n turvallisuuden ja puolustuksen avaruusstrategian vuoden 2022 loppuun mennessä.

Puolustuspaketti käsittää myös komission panoksen EU:n resilienssin vahvistamiseen ja erityisesti hybridiuhkien torjuntaan. Näitä esityksiä ovat nykyisten yli 200 ja mahdollisten uusien komission työkalujen tuominen osaksi niin kutsuttua hybridityökalupakkia. Kokonaisuudessa korostuu sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden vahvat linkit. Komissio ja EUH ovat tunnistanee yhteensä 53 EU:n puutetta ja tarpeita tarkastelevaa resilienssiperusvaatimusta, joiden pohjalta komissio kehittää työkaluja.

Vuoden 2022 loppuun mennessä komissio ja korkea edustaja tarkastelevat hybridiuhkiin keskittyvän ennakkovaroitusjärjestelmän laatimista paremman tilannekuvan sekä hybridiuhkien paljastamisen, ennaltaehkäisyä ja valmiuden sekä torjumisen vahvistamiseksi. Komission työkalut ovat myös käytettävissä kumppaneiden tukemiseen.

Kyberpuolustuksen ja -turvallisuuden osalta paketissa on kyse strategisesta viestinnästä koskien keinoja, jotka vahvistavat EU:n kyberpuolustusta ja -turvallisuutta. EU:ssa on tehty viime vuosien aikoina lukuisia toimia ja annettu lainsäädäntöä, jotka vahvistavat EU:n resilienssiä kyberympäristössä. Myös rahoitusta on ohjattu kyberuhkien torjuntaan ja kybersuorituskyvyn kasvattamiseen. Uutena toimenpiteenä esitetään kyberresilienssisäädöstä, joka luo minimivelvoitteita internetiin kytkettyjen (mahdollisesti myös kaksikäyttöisten) tuotteiden ja palvelujen kyberturvallisuuden osalta. Säädösehdotus on määrä antaa vuoden 2022 toisella puoliskolla. Näitä velvoitteita voitaisiin hyödyntää myös puolustuksen alalla. Komissio esittää, että siviili- ja puolustustoimijoiden yhteistyötä tulee vahvistaa EU:n kyberpuolustustoimijoiden, kuten jäsenmaiden asevoimien, teknisen suorituskyvyn vahvistamiseksi. Tätä voitaisiin toteuttaa muun muassa EU:n kyberkompetenssikeskuksen kautta vahvistamalla strategisessa agendassa teknologioiden kaksoiskäyttöpotentiaalia ja hakemalla rahoitusohjelmien, kuten Horisontti Eurooppa, Digitaalinen Eurooppa ja EDF, välillä synergioita. Euroopan puolustusrahaston esiohjelmasta, Euroopan puolustusteollisesta kehittämisohjelmasta (EDIDP) rahoitetaan tällä hetkellä kuutta kyberiin liittyvää projektia yhteensä noin 40 miljoonalla eurolla. EDF tulee jatkamaan kybersuorituskykyjen kehittämisen tukemista. Komissio esittää kyberkompetenssikeskukselle strategista agendaa synergioiden edistämiseksi. Kyberpuolustuksen osalta esitetään kyberpuolustuspolitiikan päivittämistä, suorituskykyjen kehittämistä ja kyberpuolustuskoulutusmahdollisuuksien parempaa hyödyntämistä huomioiden myös synergiat sotilas- ja siviiliosaamisen välillä. Reagointikykyä ja keinovalikoimaa vihamieliseen kybervaihtamiseen vastaamiseksi kehitetään mm. syventämällä puolustushallintojen ja tiedustelupalvelujen verkottumista ja yhteistyötä yhteisen tilannekuvan tueksi sekä integroimalla komission sisäisiä ja EUH:n ulkoisia työkaluja kokonaisvasteen parantamiseksi. Komissio jatkaa esittämänsä yhteisen kyberturvallisuusyksikön (JCU) perustamisen edistämistä. Suomi on jo mukana kyberturvallisuuden keskitettyjen valvomotoimintojen (*Security Operations Centres- SOC*) välisen yhteistyön ja verkostojen, sekä tilannekuvatyön kehittämisessä osana Euroopan kyberturvallisuuden teollisuus-, teknologia ja tutkimusosaamiskeskuksen (EU:n kompetenssikeskus) työtä.

Sotilaallisen liikkuvuuden osalta komissio ja EUH tulevat esittämään päivitetyn toimenpanosuunnitelman vuoden 2022 loppuun mennessä. Päivitys tulee keskittymään erityisesti liikenteen digitalisointiin, liikenneinfrastruktuurin kyberresilienssiin sekä tekoälyn hyödyntämiseen.

Ilmastonmuutoksen ja turvallisuuden osalta puolustuspaketti esittää uusina toimina komission ohjelmien (EDF, Horisontti Eurooppa, Horisontti 2020, CEF ja LIFE) välisten synergioiden selvittämistä, politiikkakehystä komission työkalujen ilmastotoimien vahvistamiseksi, energialiitännäisten direktiivien potentiaalin selvittämistä puolustusinfraan osalta sekä ilmasto, turvallisuus ja puolustus -tematiikkaan liittyvän dialogin vahvistamista Naton, YK:n ja muiden kumppanien kanssa.

Turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisiä teknologioita koskeva etenemissuunnitelma

Komission puolustuspaketin toinen osa koostuu turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisiä teknologioita koskevasta etenemissuunnitelmasta, jonka komissio on laatinut helmikuun 2021 Eurooppa-neuvoston tehtävänannon perusteella.

Uudet ja murrokselliset teknologiat sekä kokonaisvaltainen teknologinen kehitys muuttavat turvallisuuden ja puolustuksen toimialoja samalla hämärtäen siviili- ja puolustustoimijoiden jakolinjaa. Teknologinen kehitys vaikuttaa olemassa olevaan voimatasapainoon globaaliassa mittakaavassa. Monet turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittiset teknologiat ovat alun perin kehittyneet

siviilisektorilla. Kriittiset komponentit ovat luonteeltaan kaksoiskäyttöisiä. Komissio esittää tiedonannossaan toimia, jotka tähtäävät innovaatiotoiminnan kiihdyttämiseen eri toimintasektoreiden välillä, edistävät turvallisuuden ja puolustuksen teknologiasuvereniteettia sekä vahvistaa tiedon ja osaamisen vaihtamista siviili- ja puolustustutkimuksen sekä innovaatioyhteisöjen välillä. Komissio katsoo, että EU:lla on mahdollisuus ottaa keskeinen paikka siviilisektorin osaamisen ja puolustussektorin tarpeiden yhdistämisessä. Nykytilanteena on Euroopan suorituskykymaiseman pirstaleisuus, joka on johtanut taloudelliseen tehottomuuteen, vaillinaiseen operatiiviseen kyvykkyyteen ja kasvaneisiin strategisiin riippuvuuksiin. EU:lla on käytössään useita työkaluja haasteiden korjaamiseksi. Lähtökohdaksi tulee komission mukaan ottaa EU-yhteistyön eri muodot.

Komission etenemissuunnitelma tunnistaa puolustussektorin haasteeksi muun muassa sen, että asevoimien ja valtioiden tarpeet eivät usein vastaa teollisuuden omia kehittämishankkeita. Kriittisissä teknologioissa markkina ei toimi kovinkaan suoraviivaisesti. Komissio tekee vuoden 2022 aikana selvityksen turvallisuus- ja puolustusmarkkinoiden periaatteista ja rakenteesta. Tavoitteena on vahvistaa teollisuuden kykyä ennakoida turvallisuuden ja puolustuksen tarpeita. Avaruus- ja kybertoimintaympäristö ovat hyviä esimerkkejä tästä kokonaisuudesta ja näissä korostuu resilienssikysymykset.

Komissio on toteuttanut kaksi tapaustutkimusta, autonomiset järjestelmät ja puolijohteet, joiden pohjalta on tarkoitus jatkaa turvallisuuden ja puolustuksen teknologian erityispiirteiden selvittämistä. Edellä olevat ovat osoittaneet tarpeiden poikkileikkaavuuden ja kokonaisvaltaisuuden koskien mm. riippuvuuksia ja tunnistettuja riskejä sekä tapoja ratkoa näitä. Esimerkit osoittivat, että turvallisuuden ja puolustuksen teknologiat kärsivät samoista riippuvuuksista ja haasteista kuin muutkin sektorit: teknologiapuutteet, raakamateriaalit, osaaminen, heikot investoinnit sekä kolmansien maiden sääntely. Komissio katsoo, että EU:n tiukka jakolinja siviili- ja puolustussektoreihin sekä heikot investoinnit Euroopan puolustuksen teknologiseen ja teolliseen pohjaan ovat osaltaan heikentäneet tilannetta. Tilanteen korjaaminen vaatii komission mukaan EU:n yhteisen lähestymistavan.

EU:n kriittisten teknologioiden seurantakeskus jatkaa tilannearvion ja kokonaiskuvan laadintaa. Keskus tarkastelee sekä siviili-, avaruus- ja puolustusteollisuuden kehitystä huomioiden mm. toimitusketjut, teknologiapuutteet, strategisten riippuvuuksien juurisyyt ja haavoittuvuudet. Jäsenmaat otetaan mukaan työhön asiantuntijaryhmän kautta. Komissio tulee esittämään näiden arvioiden pohjalta jäsenmaille salaisen raportin kriittisistä teknologioista ja niihin liittyvistä riskeistä ja strategisista riippuvuuksista turvallisuuden, puolustuksen ja avaruuden aloilla vuoden 2022 loppuun mennessä. Raporttia päivitetään tämän jälkeen kahden vuoden välein. Näiden pohjalta komissio laatii teknologiatiekarttoja RTD&I (Research, Technology, Development & Innovation; tutkimus, teknologiat, kehittäminen ja innovaatiot) investointien kasvattamiseksi ja strategisten riippuvuuksien vähentämiseksi.

Komissio tekee tiedonannossa esityksiä RTD&I investointien kasvattamiseksi. Komissio on asettanut siviili-, avaruus- ja puolustusteollisuuden synergioiden toimintaohjelmassa tavoitteeksi vahvistaa EU:n eri ohjelmien koordinaatiota siviili- ja puolustustutkimuksen ja kehityksen synergioiden kasvattamiseksi. Tavoitetta voidaan edistää, mutta siihen liittyy merkittäviä haasteita muun muassa ohjelmien oikeudellisen pohjan osalta, kun ne asettavat rajoitteita. Muun muassa Horisontti Eurooppa keskittyy vain siviilikäyttöön. Vastaavasti Euroopan investointipankki rajoittaa edelleen osaltaan puolustussektorin rahoitusta. EU-ohjelmat ovat vain osa kokonaisuutta ja komissio esittääkin, että jäsenmaat sitoutuisivat EU-tason näkemyksen edistämiseen ja koordinoitiin puolustuksen ja turvallisuuden kriittisten teknologioiden osalta.

Komissio esittää tiedonannossa, että se tulee tukemaan kriittisten teknologioiden innovointia ja yrityksiä turvallisuuden ja puolustuksen kriittisten teknologioiden osalta EDF:n rahoituksen, InvestEU:n alla esitettävän uuden puolustusinvestointien yhdistämisjärjestelyn (*blending*), puolustuksen CASSINI-järjestelyn, uuden teknologioiden ja kaksoiskäytön innovaatiohautomon ja

vahvistetun innovaatioverkostojen tuen kautta. Komissio ja EDA tulevat tekemään tiivistä yhteistyötä innovaatioiden parissa.

Komissio korostaa tiedonannossa turvallisuuden ja puolustuksen kriittisten teknologioiden strategisten riippuvuuksien ja toimitusketjujen merkitystä. Perustuen kriittisten teknologioiden seurantakeskuksen työhön komissio arvioi järjestelmällisesti turvallisuuden ja puolustuksen näkökohtia EU:n teollisuus- ja kauppavälineiden toimeenpanossa, kun se on tarkoituksenmukaista. Komissio selvittää mahdollisuutta lisätä puolustusta osaksi aloitteita, kuten teollisuusdataa sekä reuna- ja pilviteknologiaa koskeva allianssi ja prosessoreita ja puolijohdeteknologiaa koskeva allianssi. Komissio arvioi ja raportoi yhdessä jäsenmaiden kanssa 2023 tarpeista koskien kriittisten infrastruktuurin toimitusketjujen riskiarvioita, erityisesti digiympäristössä, EU:n turvallisuus- ja puolustusintressien paremmaksi suojaamiseksi. Komissio kehottaa kaikkia jäsenmaita ottamaan käyttöön kansallisen ulkomaisten suorien sijoitusten seurantamekanismin.

Kumppanuudet ja yhteistyö ovat keskeinen osa komission tiedonantoa. Komissio nostaa esiin erityisesti kumppanuudet Yhdysvaltojen ja Naton kanssa. EU:n ja Yhdysvaltojen välillä vastaperustetut EU:n ja Yhdysvaltojen kaupp- ja teknologianeuvosto sekä EU:n ja Yhdysvaltojen turvallisuus- ja puolustusdialogia soveltuisivat tähän tavoitteeseen hyvin. Niin ikään EU:n ja Naton välinen yhteistyö soveltuu teeman käsittelyyn hyvin, sillä intressit ovat yhteisiä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

E-kirje on laadittu yhteistyössä ministeriöiden (VNK, LVM, TEM, UM, SM ja VM) kanssa.

E-kirje on käsitelty puolustus- (EU-11) ja hybridiuhatjaostojen (EU-13) kirjallisessa menettelyssä 24.–28.2.2022.

EU-ministerivaliokunta 4.3.2022

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Toimivallanjako EU-asioissa valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1994) mukaan. Ahvenanmaan asemaa arvioidaan tarvittavilta osin tiedonannossa ehdotettujen toimenpiteiden edetessä.

Tiedonannossa esitetään toimenpide-ehdotuksia. Toimenpiteiden mahdollisia lainsäädännöllisiä vaikutuksia arvioidaan erikseen osana niiden valmistelua.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannossa esitetään toimenpide-ehdotuksia, joilla toteutuessaan voi olla taloudellisia vaikutuksia sekä EU:n että kansallisen budjetin osalta. Näitä vaikutuksia arvioidaan erikseen osana kunkin aloitteen valmistelua. Mahdolliset valtion talousarvion määrärahojen mitoitukseen liittyvät kysymykset käsitellään normaaliin tapaan osana talousarvio- ja julkisen talouden suunnitelma -menettelyjä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Komission tiedonanto: komission panos Euroopan puolustukseen COM(2022) 60 final.

Komission tiedonanto: tiekartta koskien turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisiä teknologioita COM(2022) 61 final.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Ilmari Uljas / PLM, ilmari.uljas@gov.fi, p. 0295 140 048
Anna Ilvesniemi / PLM, anna.ilvesniemi@gov.fi, p. 0295 140 027
Vilma Maukonen / PLM, vilma.maukonen@gov.fi, p. 0295 140 004
Marko Mäntylä / VNK, marko.mantyla@gov.fi, p. 0295 160 576
Nina Hyvärinen / LVM, nina.hyvarinen@gov.fi, p. 0295 342 201
Jonna Lehtinen / TEM, jonna.lehtinen@gov.fi, p. 0295 047 295
Sofia Sandell / UM, sofia.sandell@formin.fi, p. 0295 350 809

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat	Euroopan puolustusrahasto, hybridiuhat, kriisinhallinta, kyber, puolustuspoliittikka, puolustusvirasto, puolustusvoimat, puolustusvälineet, YTPP
Hoitaa	LVM, PLM, SM, UM, VM, VNK
Tiedoksi	EUE, OM, PE, SP, STM, TEM
